
Češi v dětství excelují, později jsou průměrní

Češi v dětství excelují, později jsou průměrní

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

1.9.2010, rubrika: Téma, strana: 2, autor: Jana Machálková

Jak chytré je Česko

Fokus

Někde je něco špatně. České děti na základních školách v mezinárodních srovnávacích testech excelují, ale o pár let později se ve světovém srovnání zařadí mezi průměr. Jedním z důvodů je české školství, které neumí o talenty pečovat. Dnes se po dvou měsících prázdnin znovu otevírají školy. A zejména ty střední čeká v novém školním roce výrazná změna. Jejich studenti totiž poprvé projdou sítím jednotných maturit, které pro ně stát připravoval uplynulých třináct let. Pro základní a střední školy pak jde o poslední „klidový“ školní rok v tomto volebním období. Už v příštím školním roce děti v pátých a devátých třídách čekají jednotné srovnávací testy, které mají prověřit kvalitu základních škol. Rok 2012/2013 pak na univerzity přinese školné. A nejen to – má se změnit i dosavadní struktura vysokých škol tak, aby více odpovídala potřebám praxe.

Změny ve školství, zejména ve středním a vysokém, jsou nevyhnutelné. Bez nich Česko může zapomenout na to, že by ve světových žebříčcích konkurenceschopnosti zastávalo důstojnou pozici.

Mladé talenty Do školních lavic dnes usedne také jedna z mála skupin Čechů, která dokáže zazářit v mezinárodní konkurenci. Jde o patnáctileté žáky.

Čeští školáci si v mezinárodních srovnávacích testech nevedou vůbec zle. Dlouhodobě si přičítají nadprůměrné výsledky v matematice a přírodních vědách, kde často přeskočí i své vrstevníky z vyspělých zemí. Co malým Čechům příliš nejde, jsou úlohy zaměřené na porozumění textu a kritické myšlení. I v této kategorii je však OECD řadí mezi slušný průměr. Rodiče tuzemských žáků však už takovými „hvězdami“ nejsou. Podle statistik nedbají na svůj další rozvoj a myslí si, že celý život vystačí se znalostmi ze školy. Dalšímu vzdělávání se v Česku věnuje jen šest procent dospělých. „Z dlouhodobého hlediska je v naší zemi nízká nezaměstnanost a v mnoha oborech i relativní nedostatek kvalitních kandidátů. Na trhu práce tedy není natolik silná konkurence, aby byli lidé nuceni si svoji kvalifikaci průběžně zvyšovat,“ vysvětluje jednu z možných příčin konzultant společnosti Assessment Systems Tomáš Rodný.

To se však mění, ačkoliv Češi na to zatím nejsou schopni příliš reagovat. „Přibývá pracovních pozic, kde zaměstnavatelé požadují například absolvování dvou vysokých škol, znalost několika jazyků či jiné speciální předpoklady,“ říká Rodný. Najít vysoce kvalifikovaného zaměstnance je pro české firmy těžší než pro ty ve vyspělejších zemích. V ČR má vysokoškolský diplom jen 14 % lidí, v neúspěšnějších zemích EU je to přitom nejméně čtvrtina. Starší šed' Neochota dál se vzdělávat a reagovat na nové příležitosti pak Čechy řadí na chvost světových žebříčků konkurenceschopnosti. Například podle letošní Studie světové konkurenceschopnosti (WCY) Čechům patří jen průměrná pozice.

Také podle jiného žebříčku, Indexu světové konkurenceschopnosti ve výrobě, který vypracovává globální auditorská společnost Deloitte, si Češi ve své „akčnosti“ posledních několik let pohoršují. Důvodem je nedostatek talentovaných a vysoce kvalifikovaných lidí, kteří jsou schopni táhnout inovace. Češi totiž podle auditorů z Deloitte vládou spíše „tradiční“ prací, materiály a technologiemi. To stačí na přežití, ale ne na světovou špičku.

Rozhodnutí až v osmnácti Jedním z hlavních důvodů, proč Česko nemá více nadprůměrných vysokoškoláků, jsou peníze. Česko je totiž zemí, kde mají nadané děti ze sociálně slabých rodin extrémně těžký přístup ke vzdělání. Střední školství je totiž postavené tak, že si ty nejnadanější děti „vzobává“ už od útlého věku, třeba od jedenácti let.

Chudší a méně vzdělaní rodiče však často chtějí, aby jejich potomek vystudoval školu, kde bude mít maturitu takzvaně jistou. Často však jde o školy, ze kterých je pozdější přestup na univerzitu takřka nemožný. Ve vyspělých zemích se přitom děti třeba do 17 nebo 18 let vzdělávají v jednom typu střední školy a teprve poté si volí svou další dráhu – studium na univerzitě nebo odbornou specializaci.

„V Česku se jednoznačně plýtvá talenty, což pak vede k nižší konkurenceschopnosti celé země,“ shrnuje sociolog Petr Matějů.

Česko také ve srovnání s úspěšnějšími státy méně investuje do vysokého školství. Průměr EU je 1,9 % HDP, v ČR je to jen 1,2 %. Rektori navíc upozorňují, že univerzity jsou dlouhodobě podfinancované a nemohou tak konkurovat světové špičce.

Vláda navíc vysokým školám pro příští roky ordinuje tvrdé šetření.

Alespoň částečnou reakcí na špatné zacházení s talenty a nedostatek peněz by měla být blížící se státní maturita a reforma vysokého školství včetně zavedení školného. Ministerstvo školství si od státní maturity slibuje vyšší úroveň absolventů středních škol. Z těch se pak mají rekrutovat kvalitnější adepti pro studium na VŠ. Studium na vysokých školách by mělo být zároveň díky systému školného a stipendií přístupnější širší skupině talentovaných studentů.

Současný systém univerzit pak vláda plánuje v průběhu současného volebního období radikálně změnit. V budoucnu by v Česku měly být tři druhy vysokých škol: praktické (zaměřené na bakalářské programy), vzdělávací (převážně magisterské programy). Tyto školy by měly pružně reagovat na potřeby pracovního trhu. Třetím druhem budou elitní „výzkumné“ univerzity.

Výsledkem má být více a lépe vzdělaných mladých Čechů.

Na trhu práce není natolik silná konkurence, aby lidé byli nuceni si svoji kvalifikaci průběžně zvyšovat. Tomáš Rodný
KONZULTANT ASSESSMENT SYSTEMS

Změny ve školství jsou by mohly pomoci vyvést Česko z průměru vyspělých zemí

14 % MÁLO DIPLOMŮ Absolventi VŠ tvoří v Česku 14 % populace. V OECD je to dvakrát víc.

201. UK VS. HARVARD Mezi pět set nejlepších univerzit světa se dostala z českých škol jen Karlova univerzita – na dělené 201. až 300. místo. Žebříček ARWU již osm let vede Harvard.

Vysoké školství 7989 \$ kolik stojí Vysokoškolák Roční výdaje na jednoho žáka na českých vysokých školách. Průměr EU činí 12 336 dolarů.

243 831 Vysokoškoláků přibývá Počet studentů na českých vysokých školách ve školním roce 2009/10. Za posledních dvacet let jich přibylo o 115 %.

26/57 poDprůměrné čtení Ve „čtenářské gramotnosti“ dopadají čeští žáci nejhůř – naposledy podle srovnání PISA na 26. místě z 57. V přírodovědě byli na 15. místě, výsledky se dlouhodobě nijak výrazně nemění.

39 000 češi V cizině Do zahraničí už vyjelo studovat 39 tisíc studentů (podle dat z největšího programu Erasmus). Loni jich Erasmusem prošlo 6045, tedy necelá dvě procenta.

základní školství

1000 češi V aMerice Fulbrightova nadace odhaduje, že na amerických školách studuje kolem tisícovky Čechů. Na nejprestižnějších školách jako Harvard jsou jich nejvýš desítky.

4532 \$ kolik stojí žák Roční výdaje na jednoho žáka v českých základních a středních školách. Průměr EU činí 7364 dolarů.

92 % prémie za VŠ Absolventi univerzit (muži) mají v Česku v průměru o 92 % vyšší příjmy než středoškoláci. U žen je rozdíl 65 %.

15/57 naDprůměrná MateMatika Žáci základních škol si drží proti světu nadprůměrné výsledky. V posledním srovnání „matematické gramotnosti“ skončilo Česko na patnáctém místě z 57.

992 770 Děti ubývá Počet dětí na základních školách klesl za posledních dvacet let o pětinu – kvůli nižší porodnosti.

66 % platy ČR vs EU Čeští učitelé na ZŠ berou podle OECD v průměru reálně o třetinu méně než v EU (po zohlednění parity kupní síly a rozdílů v cenové hladině).

18,7 žáků na učitele V českých třídách na základních školách je v průměru o tři děti více než v EU.

4,8 % Málo peněz Výdaje na školství jsou v Česku dlouhodobě nižší než ve vyspělém světě – 4,8 % HDP. V zemích OECD je to průměrně 6,1 %.

29 127 Kč průměrný plat Učitel na ZŠ po 15 letech praxe. Nástupní platy jsou zatím podstatně nižší, ale příštího roku mají vzrůst na 20 tisíc.

49,6% Věk narůstá Polovina lidí pracujících ve školství je starší 46 let. Jejich podíl časem narůstá. Lidí do 25 let jsou jen tři procenta.

6 % Dospělí se neučí Česko zaostává v celoživotním vzdělávání. Po škole se studiu věnuje jen 6 % dospělých proti 11 % v EU 15.

3:1 ženy V přeVaze Mezi českými pedagogy je 77 % žen.